

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації
творів мистецтва

Дипломна робота
бакалавра

з теми: **«КАЛЕНДАР ЯК АРТ-ОБ'ЄКТ В ДИЗАЙНІ»**

Виконала:
студентка 4 курсу
групи ОМ1-В18
спеціальності 023 Образотворче
мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація
Сереброва Ірина Сергіївна

Науковий керівник:
Кліщ О.А., кандидат архітектури,
старший викладач

Рецензент:
Бренюк А.Г., кандидат
мистецтвознавства, старший
викладач

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ДИЗАЙНУ КАЛЕНДАРЯ ЯК АРТ-ОБ'ЄКТУ В СВІТОВІЙ КУЛЬТУРІ	6
1.1. Ретроспектива розвитку дизайну календарів в пам'ятках культури і мистецтва	6
1.2. Дизайн календаря та його типи.....	15
Висновки до 1 розділу	22
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ДИЗАЙНУ КАЛЕНДАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ТЕХНОЛОГІЯ РОЗРОБКИ	23
2.1. Композиційні передумови графічного втілення візуальних звернень календарної продукції.....	23
2.2. Концепція дизайну арт-календаря та передпроектна робота	31
2.3. Процес роботи по виготовленню авторського арт-календаря	39
Висновок до 2 розділу	47
ВИСНОВКИ.....	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	50
ДОДАТКИ.....	54

ВСТУП

Особливості використання та графічного оформлення календарних систем в різні історичні періоди досі не одержали повномасштабного цілісного порівняльного аналізу. В цьому і полягає **актуальність** теми дослідження. При заглибленні у тему доцільним стало вивчення загальних історичних напрямів розвитку виокремлених територій, особливостей їх релігій, побуту, писемності і, врешті, проведення чіткої систематизації використання знаків, взаємозв'язку графічної культури в календарних системах різних цивілізацій з розвитком первісних наук.

Науковою спільнотою опубліковано достатньо велику кількість праць, присвячених вивченню календарних систем важливих культурних центрів Давнього Світу. Загальноісторичні, первісно наукові, культурологічні та мистецтвознавчі аспекти на етапах розвитку означених цивілізацій, досліджували такі зарубіжні автори як: L. Deruydt [14], D. Feeney [16], R. Hannah [19], L. Magini [22], S. Stern [28]. Праці вищенаведених, та ряду інших авторів, сприяли проведенню детального загально-порівняльного аналізу художньо-композиційних прийомів в їх зображенні.

За останні десятиліття інтерес дослідників до питань історичної хронології та календарних систем світу не послаблювався. Підтвердженням цього є перелік проблем, яким присвячені досить ґрунтовні дослідження. В науковій літературі дуже мало уваги присвячено формотворенню календаря як об'єкта дизайну. Зазвичай він розглядався в розрізі астрономії, метеорології, етнографії та мовознавства. Цікавими є дослідження таких вчених, як І.А. Климишин [8], С.І. Селешніков [14], Б. О. Рибаків [12; 13], А.В. Буткевич, які аналізували генезу розвитку календаря. Прослідкувати історію розвитку календаря як об'єкту поліграфії в період СРСР намагався Д. Малаков [6].

На сьогодні календар виступає однією з важливих галузей дизайну. Сучасна людина щодня і щогодини перебуває в контакті з різними типами календарів, які фактично є важливим атрибутом її життя. Незважаючи на те, що

календар має глибокі історичні корені в арсенал рекламних об'єктів він увійшов не так давно. Але стрімко зайняв чітку позицію серед об'єктів фірмового стилю. І на відміну від більшості рекламних носіїв календар має можливість впливати на споживача тривалий час. Ця перевага надає дизайнерам більше можливостей для пропаганди іміджу компанії. Але як писав М. Демченко: «рекламі на сучасному етапі розвитку вже замало просто інформувати споживача: вона активно перебирає на себе ширшу функцію комунікатора».

Мета дипломної роботи полягає у вивченні розвитку дизайну календаря як арт-об'єкту.

Відповідно мети **визначено завдання:**

1. З'ясувати ретроспективу розвитку дизайну календарів в пам'ятках культури і мистецтва;
2. Класифікувати види календарів та визначити відповідні їм принципи композиційної побудови;
3. Запропонувати авторську розробку дизайну мистецького календаря.

Об'єкт дослідження – календар як арт-об'єкт.

Предмет дослідження – тенденції розвитку дизайну календаря як арт-об'єкту.

Наукова новизна дослідження полягає в систематизації відомостей про специфіку розвитку календарних систем та особливостей їх дизайнерських рішень.

Практична значущість полягає у висвітленні ретроспективних досліджень від давніх часів до сучасності, з метою актуалізації їх використання в дизайні. Також матеріали роботи можливо використовувати для підготовки семінарських занять в майбутній педагогічній діяльності.

Методи дослідження: в процесі опрацювання наукової літератури з проблеми дослідження ми застосували метод критичного аналізу, а також синтезу, узагальнення та систематизації опрацьованих даних. Також для розуміння динаміки розвитку проблеми в історії ми застосували ретроспективний метод.

Структура роботи включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел (45 найменувань) та додатки.

В першому розділі здійснюється ретроспективний аналіз розвитку дизайну календарів в пам'ятках культури і мистецтва; розглядаються різновиди дизайну календаря та його типи.

В другому розділі дипломної роботи розглядаються особливості дизайну календарної продукції та технологія її розробки, а саме: з'ясовано композиційні передумови графічного втілення візуальних звернень календарної продукції; визначена концепція дизайну арт-календаря та передпроектна робота; проаналізований процес роботи по виготовленню авторського арт-календаря.

Загальний зміст роботи представлений на 57 аркушах. Основний зміст роботи представлений на 49 аркушах та включає 8 аркушів додатків.

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши матеріали дипломної роботи зроблено висновки:

1. Календар – друковане видання у вигляді таблиці (табель-календар) або книжки, де міститься перелік чисел, днів тижня, місяців або років, а також вказуються свята, астрономічні відомості. На перших етапах відкриття закономірностей у русі небесних світил, тобто з моменту зародження астрономії як науки, робилися спроби виявити найточніше числові співвідношення між тими періодами руху Сонця і Місяця, з яких утворилися первинні одиниці календарного числення. На графічне наповнення календарних систем Давнього Єгипту, Давньої Греції та Давнього Риму впливали географічні, астрономічні, культурологічні, релігійні, та державно-адміністративні чинники.

2. Композиційно календарні системи мають значні відмінності, що позначаються на функціонуванні, при зчитуванні та орієнтуванні в інформації. Основною функцією календаря завжди був і залишається відлік часу. Однак зараз, крім основної функції, календарі стали виконувати додаткові, на кшталт ролі специфічної реклами, сувеніра, подарунка, елемента дизайну в інтер'єрі, арт-об'єкту. На відміну від інших об'єктів дизайну календар дає можливість розмістити потрібну інформацію і зображення. Крім того, що вони містять важливу інформацію, календарі змогли розширити діапазон їх застосування, увійшовши в категорію подарунків і сувенірів, особливо популярних на новий рік. За розташуванням в середовищі календарі умовно поділяють на настінні, настільні, кишенькові. Виділяють п'ять найбільш поширених різновидів календарів: настінні, календарі-плакати, кишенькові календарі, настільні, відривні календарі. Також календарі тематично поділяють на весільні, сімейні, шкільні, релігійні та святкові. Отже, тема дизайну календарів на сьогодні не висвітлена на достатньому рівні, відсутнє комплексне дослідження календаря як рекламного об'єкта, а також відсутній аналіз використання ігрового аспекту в дизайні рекламних календарів.

3. Композиційна організація комунікативних елементів розглянутої календарної продукції потребує детального вивчення та визначення типологічних ознак організації інформації на календарі, залежно від способу її кодування. Запропоновані способи композиційної організації інформації дозволяють розглядати візуальні повідомлення в календарній продукції як чітко організовану графічну систему, в межах якої кожний з елементів виконує загальну мету.

4. Концепція календарної продукції – це задум графічного дизайну, конструктивно підготовлений до друку. У концепції відображений основний задум та бачення дизайнера щодо розробки макету календаря: структури, змісту та форми елементів, редакційно-технічні та поліграфічні засоби виконання. Передпроектна робота дизайнера щодо розробки календаря включає в себе такі етапи: аналіз та збір графічного матеріалу; визначення завдань; вивчення доступної інформації про можливі композиційні та технічні рішення; розгляд переваг і недоліків різних рішень та їх розробки чи адаптації під власний проект. При проектуванні календаря дизайнер має визначитися з видом та типом продукції, характеристики якої максимально відповідають визначеним завданням орієнтовно потреб та можливостей цільової групи майбутніх користувачів. Проектування календарної продукції – це композиційний задум, доконана форма, гармонійно структуровані елементи та відповідність змісту.

5. Розробка проекту авторського перекидного календаря включає: аналіз аналогічних розробок, вибір оптимального стилю для проекту, підготовка графічних компонент оригінал-макету, вибір програмного забезпечення для підготовки оригінал-макету друкарського продукту. Процес роботи по виготовленню календаря може бути розділений на декілька етапів: підготовчий, конструктивно-технологічний, завершальний. Макет календаря доцільно розробляти за допомогою графічної програми на кшталт Adobe Photoshop, Corel Draw чи інших доступних аналогів та зберігати у форматі PSD або TIFF, відповідно вимогам поліграфічного видавництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бетель А. Тенденции современного офсета: Индустрии необходим новаторский поход. Курсив, 2010. № 1. С. 50–53.
2. Бушанський В. В. Календар. Енциклопедія історії України. URL: <http://www.history.org.ua/?termin=Kalendar> (дата звернення: 30.03.2022).
3. Вибір паперу для поліграфічної продукції. Виробниче об'єднання «Мурав'ї». URL: <http://muravi.com.ua/ua/vibir-papery-dlya-poligrafichnoyi-produktsiyi.html>
4. Гавенко С. Тенденції конструювання та поліграфічному оформленні календарів. Палітра друку. 2006. № 2. С. 68–70.
5. Ганоцька О. В. Діалектична єдність понять «форма» та «зміст» у графічному дизайні // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв [Текст]: зб. наук. пр. / за ред. Даниленка В.Я. Харків: ХДАДМ, 2011. №6 (Мистецтвознавство. Архітектура). С. 19-22.
6. Даниленко В.Я. Дизайн: підручник. Харків: ХДАДМ, 2003. 320 с.
7. Даниленко В. Основи дизайну: Навч. посібник / Інститут змісту і методів навчання; Харківський художньо-промисловий ін-т. 2016. 92 с.
8. Ден Роем: Визуальное мышление: Отдельное издание, 2012. 167 с.
9. Історична хронологія. Календарні системи світу. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/10029/6/Посібник_Історична%20хронологія.%20Календарні%20системи%20світу.pdf (дата звернення: 30.03.2022)..
10. Історія календаря в етапах, імператорах і датах. VPM Поліграф. URL: <https://kalendar.rv.ua/2018/05/01/istoriya-kalendaryu-v-etapakh-imperatorakh-i-datakh/> (дата звернення: 30.03.2022).
11. Календар і його необхідність. Розробка дизайн-проекту серії календарів в стилі мінімалізму. URL: <http://gi.edu.ua/koledzh/pidrozdily/biblioteka/repozytorii/файл/завантажити/1b944dbba2e6046914429b4fe551f3c5> (дата звернення: 30.03.2022).

12. Касина С. И. Актуальность современного дизайна календарей. Россия в XXI веке: экономические, правовые и социально-культурные перспективы развития: материалы XII Всерос. науч.-практ. конф. Москва, 2017. С. 158-160.
13. Климишин І. А. Календар і хронологія. 5-е видання, доповнене. Івано-Франківськ, Гостинець, в-во Івано-Франківської Теологічної Академії, 2002. 232 с.
14. Ковалев С. И. История Рима. АСТ; Полигон. 2006. 744 с.
15. Куленко М.Я. Основи графічного дизайну: Підручник. Київ: Кондор, 2007.
16. Лесняк В.И. Графический дизайн (основы профессии). Киев: Биос Дизайн Букс, 2009.
17. Манн Т Будденброки / пер. Є. Поповича. Київ: Дніпро, 1973. 590 с.
18. Мартинюк В. Т. Основи додрукарської підготовки образотворчої інформації. Книга 1. Основи опрацювання образотворчої інформації [Текст] : підруч. Київ: Варта, 2005. 240 с.
19. Мартинюк В. Т. Основи додрукарської підготовки образотворчої інформації. Книга 2. Процеси опрацювання образотворчої інформації: підруч. Київ: Університет «Україна», 2009. 291 с.
20. Михайленко В. Є., Яковлєв М. І. Основи композиції (геометричні аспекти художнього формотворення): навч. посібник. Київ: Каравела, 2004. 304 с.
21. Морозов К. Адвент - час приготування до Різдва. Свята і звичаї. URL: https://risu.org.ua/ua/index/exclusive/holidays_and_customs/26203/ (дата звернення: 30.03.2022).
22. Оксанич А. П., Олада Т. В., Стрижак А. А. Програмні засоби для макетування і верстки: навчальний посібник. Кременчук: ПП Щербатих О. В. 2011. 244 с.
23. Ньюарк К. Что такое графический дизайн? Санкт-Петербург: АСТ Астрель, 2005.

24. Питель І. В. Календар в інтер'єрі. Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Мистецтвознавство. Архитектура. 2012. № 14. С. 50.

25. Питель І. В. Комплексна класифікація календарів. Наука як рушійна антикризова сила : міжнар. конф., м. Київ, 29 бер. 2014 р. Київ: Центр наукових публікацій, 2014. С. 178–180.

26. Побєдін В.А. Знаки в графічному дизайні. Харків: Ранок, 2001. 91 с.

27. Прищенко С. В. Геометричний стиль у рекламному дизайні // Візуальні мистецтва: наукові записки. Серія: Мистецтвознавство. - 2011. №2. С. 202-205.

28. Радченко М. Квест-карта зимових свят для мандрівника, що вже навчився читати. Київ: Час майстрів, 2020.

29. Савін В.М. Типографіка: навчальний посібник. Київ: Вересень. 2003.

30. Селешников С. И. История календаря и хронологии. Рипол Классик, 2013. 224 с.

31. Стандарти у поліграфії (Стандартизація у видавничій поліграфічній та пакувальній справі): навчальний посібник для студентів вищ. навч. Закл. / Уклад.: С. Ярема, В. Моргунюк, П. Пашуля, Б. Мамут. Київ – Львів: [Університет «Україна»: ДП «УкрНДНЦ»: УАД: ХК «Бліц-Інформ»], 2006.

32. Технічні та програмні засоби обробки інформації. Навчальний посібник // навч. посіб. для студентів спеціальності 186 «Видавництво та поліграфія» // Укладач: О. І. Хмілярчук. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. 40 с.

33. Типи і види календарів в поліграфії. Найпопулярніші види друкованих календарів. URL: <https://huss.com.ua/naupopulyarnishi-tipi-drukovanih-kalendariv/> (дата звернення: 30.03.2022)

34. Токар М. Художньо-естетичні особливості дитячої книжкової ілюстрації. Вісник Львівської національної академії мистецтв. 2018. Вип. 35. С. 220–233.

35. Украинский рынок рекламно-сувенирной продукции: как сохранить качество в условиях спада. Принт плюс. 2016. № 8. С. 48–51.

36. Управління кольором. Мистецтво додрукарської підготовки. Перекл. з англ. / Б. Фрейзер, К. Мерфі, Ф. Бантінг. Київ: ТОВ «ТВД «ДіаСофт», 2003. 464 с.
37. Типи календарів. Астрономія та визначення часу. URL: <https://www.ourboox.com/books/типи-календарів-астрономія-та-визнач/> (дата звернення: 30.03.2022)
38. Хмельовський О.М. Графічний дизайн: навч. посіб. Луцьк: Волинська мистецька агенція «Терен», 2008. 160 с.
39. Художньо-композиційні закономірності оформлення календарної системи в пам'ятках культури і мистецтва давніх цивілізацій // К. М. Гамалія, Я.Є. Гальчук. Київ: Art and Design, 2020. С. 1-2.
40. Що таке поліграфія і для чого вона потрібна. URL: <https://podskazok.net/ua/polihrafiia/polihrafiia.html> (дата звернення: 30.03.2022)
41. Яковлев М.І. Основи формування професійного мислення художників графічного дизайну // Технічна естетика і дизайн: міжвідомчий науково – технічний збірник / Відп. ред. М.І. Яковлев. Київ: Віпол, 2004. Вип. 3-4. С. 181-185.
42. Ярема С. М. Видавничо-поліграфічні технології та обладнання. Київ: У-н, Україна, 2003. 367 с.
43. Яцюк О. Основы графического дизайна на базе компьютерных технологий. Санкт-Петербург: Издательство: БХВ-Петербург, 2004.
44. Яцюк О., Романычева Э. Компьютерные технологии в дизайне. Санкт-Петербург: Питер, 2001.
45. Экономика календаря, или «кишка» для полиграфистов. Курсив, 2017. № 4. С. 91–93.